

MUZELE ȘI MONUMENTELE DIN JUDEȚUL VRANCEA

Mircea DUMITRESCU

În ultimul sfert de veac muzele noastre s-au bucurat de o atenție deosebită din partea conducerii de partid și de stat. Apreciind importanța științifică și implicit educativă a instituțiilor muzeale, s-au acordat fonduri considerabile, clădiri impunătoare, personal competent căruia i-au fost create bune condiții de cercetare și valorificare a rezultatelor muncii.

Pentru a răspunde acestei griji considerăm ca o datorie a tuturor specialiștilor să militeze ca muzele noastre să devină instituții cu profil propriu, care să urmărească problemele specifice fiecărui județ sau regiune, privite, în evoluția lor, la scara întregii țări.

În planul tematic pe anul 1971 al „Revistei muzeelor”, aprobat de conducerea Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și de colegiul de redacție, s-a prevăzut publicarea unei serii de materiale în care să se prezinte stadiul actual al activității muzeelor din țară.

Ne va preocupa și modul în care comitetele județene pentru cultură și artă sprijină și îndrumă instituțiile muzeale de care răspund, ca și starea în care se află monumentele istorice și de cultură din județul respectiv.

Abordarea acestor probleme comportă consemnarea unor realizări, dar și a unor minusuri pe care le-am dori depășite cit mai curînd.

Vrancea, județ cu profunde tradiții istorice, posedă o bogată rețea de unități muzeale. În orașul Focșani funcționează Muzeul de istorie și etnografie și Muzeul de științe naturale, cu secții la Adjud și Panciu, iar în județ, casele memoriale Ion Roată (Cimpuri), Alexandru Vlăhuță (Dragosloveni), punctele muzeale Ștefan cel Mare (Bîrsești) și Ion Vodă (Jilîște), mausoleele de la Focșani, Mărășești, Mărăști și Soveja.

Urmărind activitatea muzeelor din capitala județului am insistat asupra următoarelor probleme: planul de cercetări și achiziții, conservarea și restaurarea, modul în care este ținută evidența științifică a obiectelor din colecții, activitatea expozițională, relațiile dintre aceste unități și publicul larg.

Ne vom opri, pentru început, asupra *Muzeului de științele naturii*.

În cei 23 de ani ce au trecut de la înființarea acestei unități, datorită sprijinului permanent de care s-a bucurat din partea organelor locale de partid și de stat, colecțiile au cunoscut o creștere spectaculoasă, de la 200 la peste 30 000 de piese.

Nu putem să nu menționăm pasiunea și exigența cu care restrînsul colectiv științific al muzeului își desfășoară activitatea. Buna organizare a muncii a făcut ca rezultatele să nu se lase așteptate, ele concretizîndu-se în modul exemplar de organizare a depozitelor, în evidența științifică ținută la cel mai înalt nivel, într-o expoziție valoroasă din punct de vedere muzeografic și științific, unanim apreciată.

Muzeul de științele naturii. Aspect din expoziție

Toate acestea, împreună cu permanenta grijă pentru păstrarea unor legături strinse cu publicul, fac din Muzeul de științele naturii din Focșani o unitate modernă, cu care muzeografia noastră se poate mindri. Ținând seama tocmai de aceste realizări, Comitetul județean pentru cultură și artă ar trebui să-i acorde o atenție sporită, rezolvind în primul rînd problema spațiului de depozitare, din păcate nu numai insuficient, dar și impropriu.

Tovarășul director Nagler ne-a informat și despre o nouă sarcină pe care muzeul pe care-l conduce și-a asumat-o. Este vorba despre proiectatul Muzeu al viticulturii, ce urmează să se deschidă în cursul anului viitor la Panciu.

Această inițiativă va trebui urmărită cu atenție avînd în vedere tocmai caracterul său complex. Concret, va fi realizat un muzeu mixt, care va prezenta sub aspect istoric, biologic, etnografic și economic, problemele legate de cultura viței de vie în această zonă, vestită și peste hotare pentru calitatea vinurilor sale.

Intenția amenajării, în impresionanta pivniță a clădirii muzeului din Panciu, a unei crame tipice în care se vor desface (dar nu și consuma) mostre ale celor mai reprezentative produse ale întreprinderii de vinificație din localitate, merită o discuție a muzeografilor interesați din țară.

Muzeul de istorie și etnografie din Focșani, care funcționează, cu aceste două secții, din anul 1954, are ca sarcină de bază prezentarea, din punct de vedere istoric și etnografic, a străvechii țări a Vrancei.

Luînd în considerare caracterul complex al temei, în analiza noastră vom urmări, pentru fiecare secție, cîteva probleme: modul de realizare a expozițiilor de bază, planul de muncă pe anul în curs, posibilitățile efective de cuprindere a sarcinilor de către cadrele existente, evidența științifică a obiectelor muzeale și organizarea depozitelor.

Principalul obiectiv cuprins în planul de muncă al muzeului de care ne ocupăm îl constituie reorganizarea expoziției de etnografie, acțiune începută deja, cu sprijinul unor specialiști din București (George Anania, din partea Direcției muzeelor și Gheorghe Nistoroiaia de la Muzeul de artă populară al R. S. României).

Această sarcină trebuie privită de colectivul muzeului focșencan cu toată răspunderea, mai ales că sînt angajate prestigiul întregului județ și sume importante.

Fără a insista prea mult în analiza nivelului actualei expoziții de etnografie, ne simțim datori să atragem atenția colectivului științific al muzeului asupra unor deficiențe care trebuie evitate în modul de organizare a viitoarei expoziții.

În primul rând este necesar, credem noi, să se renunțe la prezentarea unor ocupații cu pondere relativă în această zonă, sau pentru care materialul existent în depozite nu este suficient de expresiv. Ne gândim la pescuit, căruia îi este acordat un spațiu mult prea mare, explicabil poate pentru vremea în care orașul Focșani făcea parte din fosta regiune Galați, și la olărit, reprezentat doar prin câteva obiecte de interes și prin foarte multe fotografii, lipsite din păcate chiar de valoare documentară.

De fapt, în actuala expoziție, abundența fotografiilor și textelor explicative (unele chiar cu greșeli de ortografie), înecă materialul original și distrage atenția privitorului.

Această carență putea fi ușor evitată întrucât în depozitele muzeului există numeroase piese valoroase, a căror prezență ar fi dus la o creștere însemnată a valorii expoziției.

O altă impresie pe care ți-o lasă vizitarea acestei secții este că organizatorii ei s-au simțit obligați ca într-un spațiu de cca 300 mp. să prezinte: culesul din natură, albinăritul, vinătoarea, pescuitul, agricultura, păstoritul, viticultura, olăritul, textilele de port și de interior, elemente de arhitectură, măști și chiar să reconstituie un interior din zonă, toate acestea însoțite de numeroase texte explicative și fotografii, unele de dimensiuni considerabile.

Inevitabil s-a ajuns la o anume îngrămădire a obiectelor, la o expunere neacrisită, departe de cerințele muzeografiei moderne. Nimeni nu are de câștigat dintr-o asemenea practică, nici exponatele, care, nereușind să rețină atenția, pierd din valoare, nici vizitatorul, care nu va sesiza specificul și ponderea fiecărei categorii de obiecte expuse, în arta populară din Vrancea.

Expoziția de etnografie, în forma descrisă mai sus a dăinuit mult mai mult decât ar fi trebuit. Abia în 1971 specialiștii Comitetului județean pentru cultură și artă au luat măsuri pentru reorganizarea ei; după opinia noastră lucrul acesta era necesar imediat după ce noua organizare administrativă a fost adoptată.

Tematica viitoarei expoziții de etnografie a muzeului din Focșani, care este axată pe prezentarea ocupațiilor tradiționale din județ și pe punerea în valoare a specificului artei populare vranceane, ni se pare mult mai apropiată de ceea ce cu adevărat ar trebui făcut.

Considerăm însă că realizarea acestei sarcini implică un efort substanțial al colectivului, care va trebui să pornească o susținută campanie de cercetări și achiziții, cu precădere în acele zone din care depozitele muzeului nu conțin suficient material.

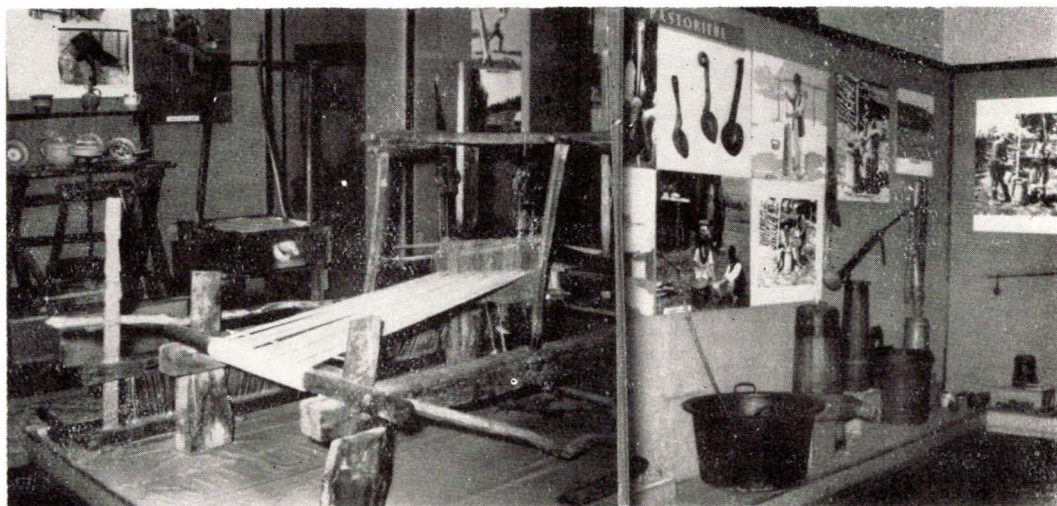
Secția de etnografie este compusă din 1492 obiecte, adunate în decursul a 16 ani, ceea ce înseamnă achiziționarea a 94 piese pe an. Ritmul de creștere al colecțiilor, într-o zonă de mare interes etnografic, ni se pare cu mult sub nivelul admisibil, mai ales într-o perioadă în care creații de mare valoare ale artei noastre populare dispar în fiecare zi.

Rezolvarea urgentă a situației va trebui să preocupe în mod serios Comitetul județean pentru cultură și artă, ai cărui președinte și inspector șef au lucrat pînă nu demult în această unitate.

În continuare, ne vom opri puțin și asupra secției de istorie a muzeului din Focșani. Înființată în 1951, are o colecție bogată (4 040 obiecte), reprezentativă pentru unele perioade din istoria teritoriului pe care-l reprezintă.

Tematic, expoziția reorganizată la sfîrșitul anului trecut este împărțită în două: prima parte, ilustrînd istoria județului Vrancea din neolitic pînă în secolul X, iar a doua, intitulată „Focșanii în

Secția de etnografie: o expunere îngrămădită, în cadrul căreia nici un obiect nu se poate privi în voie; ar fi bine ca, în viitoarea expoziție, materialul auxiliar să se reducă sensibil.

epoca modernă”, începe cu primul document care atestă existența orașului, continuă cu punctarea unor evenimente de seamă din istoria patriei și se încheie cu prezentarea fugară a unor personalități legate de acest oraș.

Secția de istorie veche se deschide cu o hartă pe care figurează principalele descoperiri arheologice din județ. Ideea în sine este bună, deoarece în acest mod vizitatorul va fi pregătit, teoretic, pentru cele ce va vedea.

Însă aceasta se va obține numai cu condiția ca materialul respectiv să fie corect din punct de vedere științific și realizat la un înalt nivel artistic. Or, la Focșani, harta prezintă unele neconcordanțe, unele inexactități, care o fac să piardă mult din valoare. Astfel, ca stațiuni paleolitice figurează două localități: Birsești și Vitănești. Din lucrarea „Așezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea”, reiese că la Birsești s-au descoperit doar materiale din epoca bronzului și din cele două perioade ale epocii fierului. De altfel, prezența localității printre punctele paleolitice stârnește nedumeriri chiar și tovarășilor care au răspuns de organizarea muzeului.

În schimb, lucrarea amintită referindu-se la localitatea Tichiriș (pag. 369), care nu este trecută pe harta din muzeu ca stațiune paleolitică, notează: „Pe terasa Putnei, s-au descoperit numeroase așchii și lame de silix puternic patinat, aparținând paleoliticului superior. Se pare că inventarul este asemănător cu acela descoperit anterior în satul Colacu, situat în imediata apropiere. Semnalare Gh. Constantinescu, 1958”.

Și parcă pentru a împăca pe toată lumea, în expoziție nu figurează nici o piesă paleolitică, deși din depozitele muzeului nu lipsesc.

Sala I, destinată neoliticului, conține un material interesant și frumos expus. Aici se observă o deficiență care va continua în întreaga expunere. Ne referim la faptul că în muzeu primează ceramica. Expunerea, aproape exclusiv a ceramicii, este o rezolvare facilă și unilaterală. Lipsesc materiale, existente de altfel în depozitele muzeului, care să demonstreze progresele realizate, în fiecare epocă istorică, în domeniul uneltelor.

În sala a doua sînt expuse rezultatele săpăturilor arheologice din Vrancea din epoca bronzului și din cea a fierului.

Și aici există însă unele probleme pe care dorim să le supunem atenției specialiștilor.

Obiectele sînt expuse numai în vitrine dispuse monoton, cîte trei pe fiecare perete al încăperii. Este ușor de imaginat faptul că acest sistem nu evidențiază valoarea pieselor, ci duce la o simetrie obositoare și la pierderea unui spațiu considerabil.

Se mai observă în această sală o delimitare foarte strictă a perioadelor istorice prezentate, ceea ce conduce, implicit, la o fragmentare a însăși ideii de evoluție istorică. Considerăm că în condițiile date trebuia să se evidențieze continuitatea în locuirea Vrancei, să se comunice vizitatorului însemnătatea metalurgiei bronzului și a fierului, care au asigurat uneltele mai trainice și mai eficiente și, pe această bază, să se explice evoluția societății umane.

Grupat altfel, chiar materialul din expoziție ar conduce la lămurirea acestor teme.

Sala II se încheie cu un text care ne-a provocat nedumerirea și în care se spune că cultura Dridu este documentată arheologic pe tot teritoriul patriei noastre. S-a uitat cumva că prima cerință a unui text muzeal este exactitatea științifică?

Punem această întrebare deoarece un text greșit întocmit întilnim și în sala III, care prezintă „Epoca prefeudală – Mileniul I e.n.”, iar primele obiecte expuse datează din secolul II. Normal, se pot trage două concluzii: că epoca prefeudală cuprinde întreg mileniul I, lucru contrazis de înșiși muzeograful focșeneni, deoarece materialele secolului I sînt expuse în sala II, sau că mileniul I începe cu secolul II.

Orice comentariu ni se pare de prisos.

În partea a doua a expoziției „Focșanii în epoca modernă” s-a încercat să se prezinte și aspecte ale dezvoltării orașului, și evenimentele de la 1848, 1877, 1907 și primul război mondial, într-un spațiu care în mod normal ar fi ajuns pentru una dintre aceste teme.

Se mai poate adăuga și că 80% dintre exponate sînt hărți, fotocopii, citate, fotografii, texte, lucru care scade interesul vizitatorului și îi creează o imagine deformată asupra rolului și posibilităților de expresie, proprii unui muzeu.

Oare ar fi fost mai puțin interesantă întocmirea unei expoziții care să prezinte Focșanii în secolul XIX, urmărindu-se evoluția teritorială, economică, socială și culturală a acestui oraș?

Să nu uităm, și este doar un exemplu, că la 1869 Ion Ionescu dela Brad în „Agricultura română în județul Putna” afirmă că la Focșani tabacii și olarii ocupă 1/4 din întinderea tirgului dinspre munte. Sîntem conșinși că documente interesante, unele inedite, se mai pot găsi încă în număr mare la Direcția județeană a arhivelor statului și, desigur, la particulari.

Munca într-un muzeu presupune o temeinică cercetare științifică și în acest sens muzeograful ar putea fi ajutat de Comitetul județean pentru cultură și artă, primul for de îndrumare și control, care ar trebui să stăruie în aprofundarea muncii muzeale, nu în risipirea forțelor în noi sarcini care în situația dată sînt inoportune.

În această direcție, am dori să menționăm că Muzeul de istorie și etnografie a primit ca sarcină organizarea unui muzeu sătesc în comuna Gugești, pentru care Comitetul județean a și cheltuit 10 000 lei cu reparațiile unei case care nu are altă calitate decît că este liberă.

Proiectata casă-muzeu din Gugești

Nerepresentativă din punct de vedere arhitectonic, nepotrivită pentru destinația pe care urmează să o primească, este și amplasată într-un loc destul de greu accesibil turiștilor. În afara acestor inconveniente, colecția ce urmează să fie expusă este haotic întocmită și aproape fără valoare.

Din cele peste 500 piese, maximum 20 sînt valoroase: restul îl constituie obiecte care nu au ce căuta într-o unitate muzeală (sticle de diferite forme, lămpi cu gaz, greutăți de cîntar, pipe și țigarete).

Avem toată admirația pentru un om care și-a consacrat o bună parte din viața colecționării unor obiecte care, într-un anume fel, reflectă viața satului, însă aceasta nu credem că este suficient pentru investirea unor sume destinate deschiderii unei noi unități muzeale, nerepresentativă și lipsită de interes. Muzeografilor din Focșani au suficiente probleme care țin de bunul mers al instituției lor, așa că sarcinile care li se trasează trebuie bine cumpănite și cu adevărat însemnate.

Un exemplu îl constituie sistemul de evidență folosit în muzeu. Practic, această unitate dispune de două registre inventar în care materialele sînt trecute în ordinea intrării.

Lipsa unor fișe științifice (dacă la secția de etnografie sînt întocmite fișe pentru marea majoritate a obiectelor, istoria nu are fișat decît cca 40% din patrimoniul) face dificilă orientarea în colecții.

Chiar în registrul inventar existent descrierea obiectelor este făcută în grabă și incomplet. Am reținut cîteva exemple: la numărul 2201, un tablou este prezentat în felul următor: „*Pictură în ulei. Munca tîrănilor cu uneltele epocii, vite slabe*”, iar sub numărul 2334 apare „*Un document din timpul lui Eustratie Dabița. 1662*”.

Nu considerăm că mai trebuie să pledăm pentru un sistem de evidență întocmit pe baze științifice, deoarece această sarcină trebuie, în mod normal, să stea în atenția tuturor muzeografilor. Tocmai de aceea colectivul Muzeului de istorie și etnografie va trebui să aibă în vedere remedierea urgentă a acestei carențe majore din activitatea sa.

Dorind să aflăm care este stadiul în care se găsesc lucrările de restaurare a unor monumente de care Comitetul județean pentru cultură și artă răspunde, am aflat că, în cursul anului 1970, nu s-a cheltuit nici un leu pentru intervenții urgente, cu toată că situația unora (Mausoleul de la Mărășești, de exemplu) reclamă măsuri energice.

Tovarășul Constantinescu, încercînd să explice această situație, afirmă că în cursul anului trecut nu s-a reușit să se găsească un executant pentru asemenea lucrări. Pentru 1971 am fost asigurați că fondurile, puse din nou la dispoziția Comitetului județean, vor fi utilizate.

Mausoleul din Focșani, înconjurat de construcții recente.

Organele locale trebuie să aibă în vedere că fiecare an ce trece duce la accentuarea degradării unor monumente: în felul acesta, aminându-se luarea unor măsuri de salvare, sumele cheltuite pentru restaurare vor fi mai mari, iar lucrările mai dificile.

O altă problemă care ar trebui să stea permanent în atenția Comitetului județean pentru cultură și artă este și încadrarea monumentelor de cultură în planul de sistematizare. Știm cu toții că, datorită investițiilor masive făcute de conducerea partidului și statului, orașele din țara noastră își schimbă într-un ritm rapid înfățișarea. Aceasta presupune și pentru lucrătorii din sistemul Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă răspunderi sporite, deoarece orice hotărâre pripită poate duce la rezultate nefericite care compromit atât monumentul în sine, cit și înfățișarea unui nou cartier, ridicat cu eforturi.

Am fi curioși să aflăm în numele cărui „principiu” urbanistic s-a permis ca mausoleul din Focșani, edificiu cu mare valoare emoțională, să fie încadrat de blocuri care încalcă și spațiul de protecție al monumentului? Oare Comitetul județean pentru cultură și artă nu trebuia să-și spună cuvântul și să se opună cu toată hotărârea aplicării unei astfel de soluții?

Se vorbește frecvent în presă, la radio și televiziune, despre însemnătatea educației publicului larg prin monumente, idee compromisă în mare parte la Focșani datorită acestei inițiative nefericite.

Cu tot atita atenție specialiștii Comitetului județean ar trebui să urmărească și modul în care se desfășoară acțiunea „Căutătorii de comori”, inițiată de Consiliul național al pionierilor în colaborare cu C.S.C.A. Aceasta deoarece în albumele de ornamente populare lucrate de membrii cercurilor „Miini îndeminate”, văzute de noi la Consiliul județean al pionierilor, sînt lipite și fragmente tăiate din țesături autentice.

Trebuie să se atragă atenția în modul cel mai stăruitor că acțiuni de felul acestora, care aduc un uriaș deserviciu educării tinerei generații în spiritul respectului pentru păstrarea valorilor culturii noastre populare, să nu se mai repete.

Este păcat ca o intenție bună, care ar putea da rezultate dintre cele mai interesante, să fie compromisă în acest mod.

În încheierea celor spuse pînă acum, considerăm că situația întilnită în județul Vrancea va putea fi remediată numai printr-o muncă susținută și prin colaborarea asiduă a factorilor locali cu Direcția Muzeelor din C.S.C.A.